

Misiewicz, Waleria

Badania na stanowisku 1 w Krupach, pow. Lubartów, w latach 2001 i 2003

Archeologia Polski Środkowowschodniej 7, 66-76

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WALERIA MISIEWICZ

BADANIA NA STANOWISKU 1 W KRUPACH, POW. LUBARTÓW, W LATACH 2001 I 2003

W latach 2001 i 2003 kontynuowano badania ratownicze na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej w Krupach, stan. 1, gm. Michów (W. Misiewicz 1999; 2000; 2003). Plan na sezon 2001 zakładał przebadanie obsadzonej młodym lasem wschodniej części cmentarzyska. Wskutek tego możliwe było wytyczanie jedynie pojedynczych działek, często o nietypowych rozmiarach. Wyniki uzyskane w trakcie prac wskazywały, że cmentarzysko rozciąga się w kierunku wschodnim, a częściowo także w północnym. Dlatego mimo trudności terenowych (drzewa i stogi z sianem) w 2003 r. kontynuowano prace we wschodniej i północnej partii stanowiska (ryc. 1).

W trakcie obydwu sezonów na powierzchni 300 m² odkryto 13 grobów kultury łużyckiej, w tym pięć o konstrukcji drewnianej, cztery popielnicowe, trzy jamowe i jeden bezpopielnicowy.

Sezon 2003 przyniósł także odkrycie śladów osadnictwa kultury amfor kulistych, usytuowanego na północ od obiektów łużyckich.

Groby z konstrukcjami drewnianymi, odsłonięte w 2001 roku, przyniosły nowe obserwacje, z jednej strony dotyczące rytuału pogrzebowego, związanego z chowaniem zmarłych w grobowcach, a z drugiej z różnorodnością samych pochówków.

W grobie 30 na poziomie odkrycia, na głębokości 85 cm, odsłonięto ślady spalenizny tworzące zarys konstrukcji usytuowanej N-S, o wymiarach ok. 190 x 120 cm. Spalenizna zanikła po 5 cm, a jej układ uprawnia do stwierdzenia, że odsłonięto grób, którego drewnianą obudowę zamierzano spalić – analogicznie do grobowców odsłoniętych w poprzednich sezonach – lecz z nieznanymi powodami ogień prawie natychmiast wygasł. W jamie grobowej, wypełnionej żółtoszarym piaskiem, znajdowało się osiem naczyń, z których dwa pełniły funkcję popielnic (ryc. 3: 1-8) oraz osobno leżące skupisko przepalonych kości.

Zarys spalenizny grobu 33, o wymiarach 360 x ok. 110 cm, usytuowanej N-S, odsłonięto na głębokości 50 cm. W tym przypadku, pod warstwą spalonego drewna tworzącego jego konstrukcję, w spągu grobu leżała spalona deska szerokości 40 i długości 200 cm, na któ-

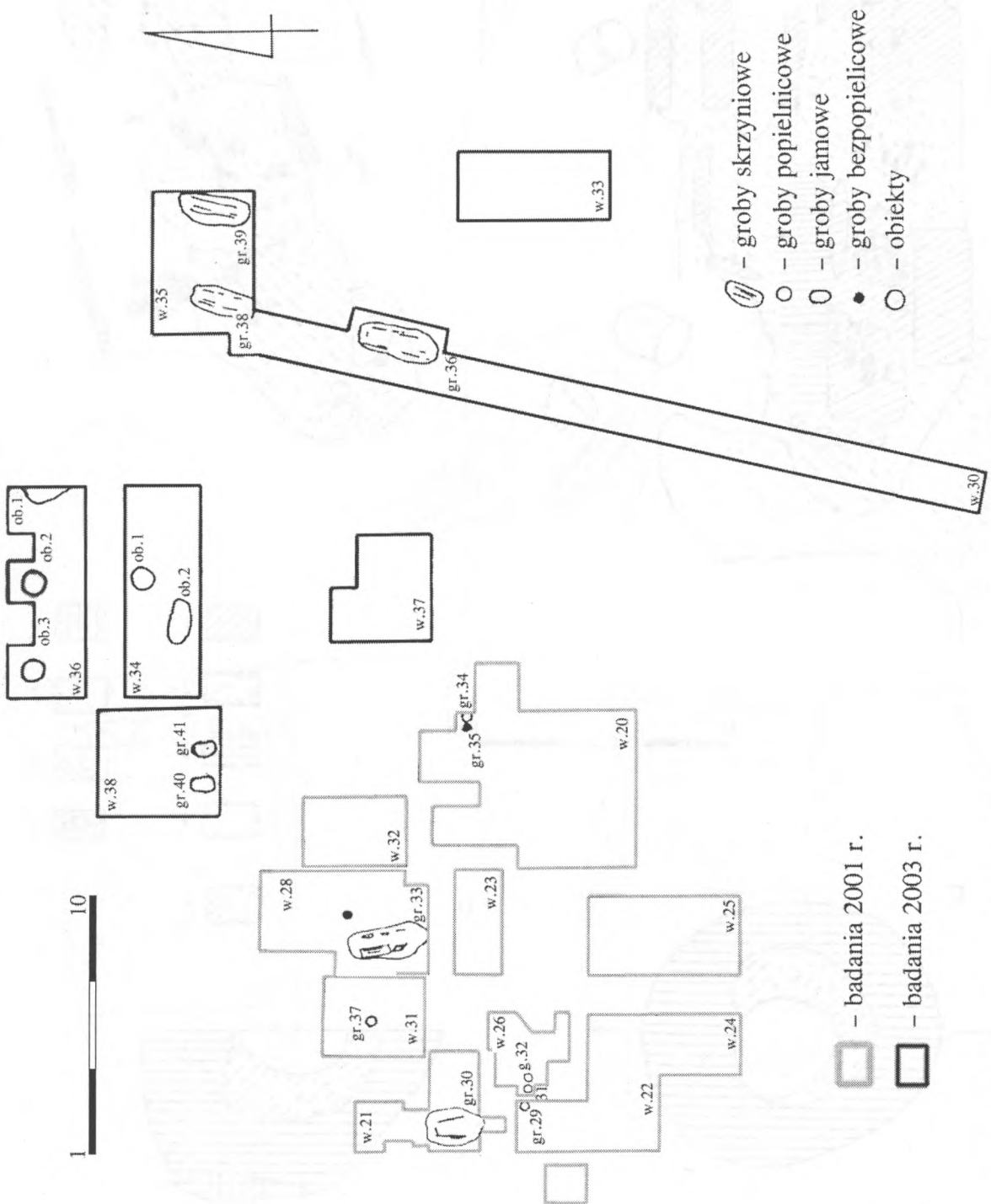
rej ułożone były w porządku anatomicznym nadpalone kości, głową skierowane w kierunku południowym (ryc. 2; A). Jest to pierwszy przypadek takiego złożenia ciała na cmentarzysku w Krupach. Natomiast nie jest pewne czy spalone kości porzucane mniej więcej w środku skrzyni były samodzielnym pochówkiem czy też zostały tu zawleczone. Byłby to pierwszy grób przeznaczony tylko dla jednego zmarłego i pozbawiony wyposażenia. Poza skrzynią ustawiono 4 naczynia. Jedno z nich pełniło funkcję popielnicy, do drugiego włożono małą misę (ryc. 4; 1-5; A).

Groby o konstrukcji drewnianej z sezonu 2003 odkryto w różnym stopniu zachowania. Wszystkie miały zaledwie nadpalone skrzynie, co wydaje się – po odsłonięciu w 2001 r. grobu 30 – być regułą dla późniejszej fazy istnienia cmentarzyska.

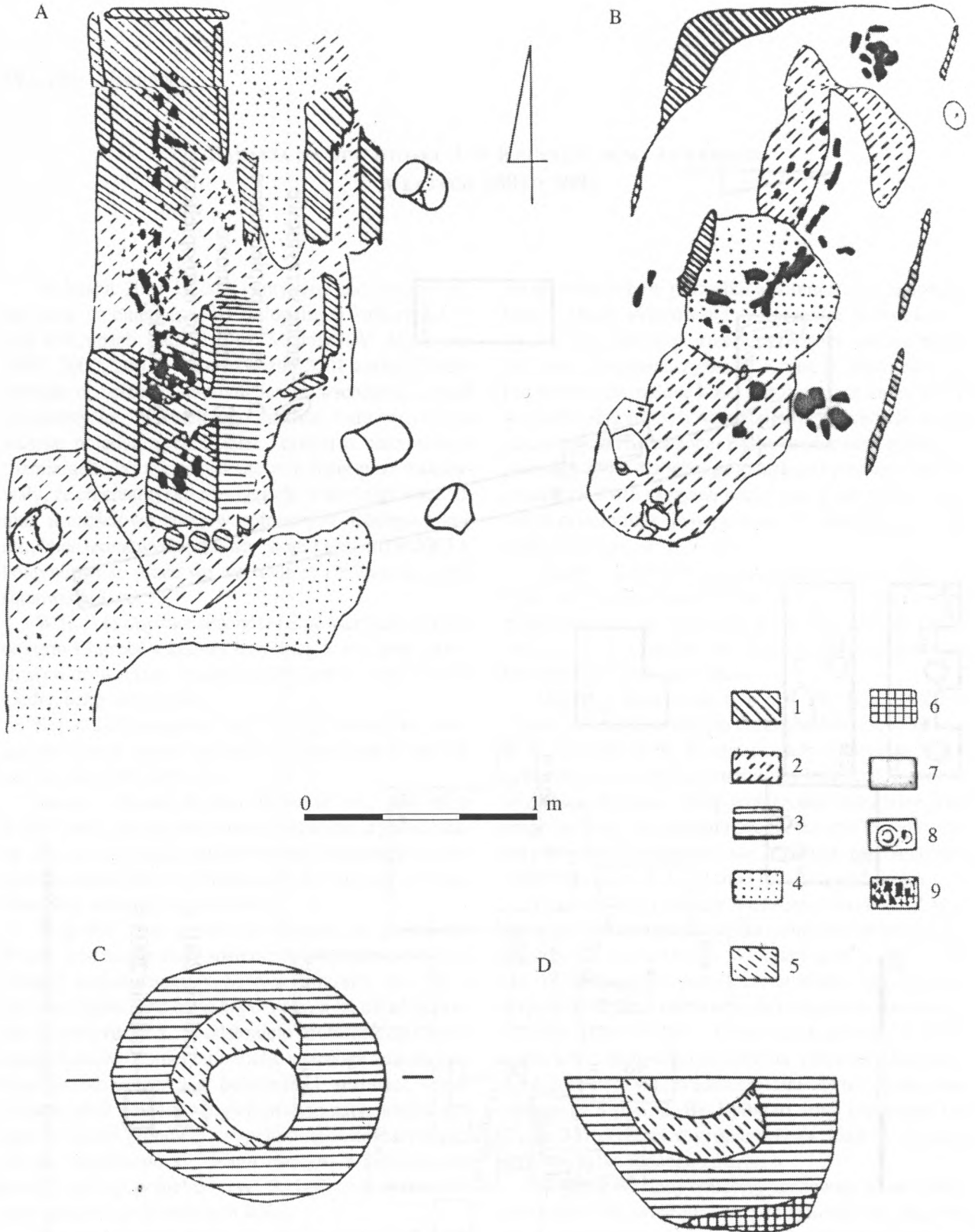
Najlepiej zachowany był grób 36. Jama grobowa o wymiarach 310 x 140 cm dłuższym bokiem skierowana w kierunku N-S. Pozostałe ślady spalenizny wskazywałyby, że konstrukcja obudowy była analogiczna do wcześniej odkrytych. Strop grobu został zniszczony przez prace polowe, zniszczeniu uległa też część wyposażenia. W grobie znajdowało się 7 naczyń, pięć rozbitych i dwa całe (ryc. 6; 1-7) oraz dwa skupiska kości.

Grób 38 uległ jeszcze większej destrukcji. Z obudowy zachowało się tylko kilka cienkich spalonych fragmentów na krawędziach. Wymiary grobu: 260 x 120 cm. W południowo zachodnim narożniku ułożone było wyposażenie: dwa całe naczynia i fragmenty następnych czterech (ryc. 7: 1-6). Obserwacja spalonych kości, mimo ich częściowego naruszenia, pozwala stwierdzić, że ułożone były w porządku anatomicznym z głową skierowaną na S (ryc. 2; B). Byłby to drugi przypadek (po grobie 33) złożenia w grobie o konstrukcji drewnianej prochów tylko jednego zmarłego.

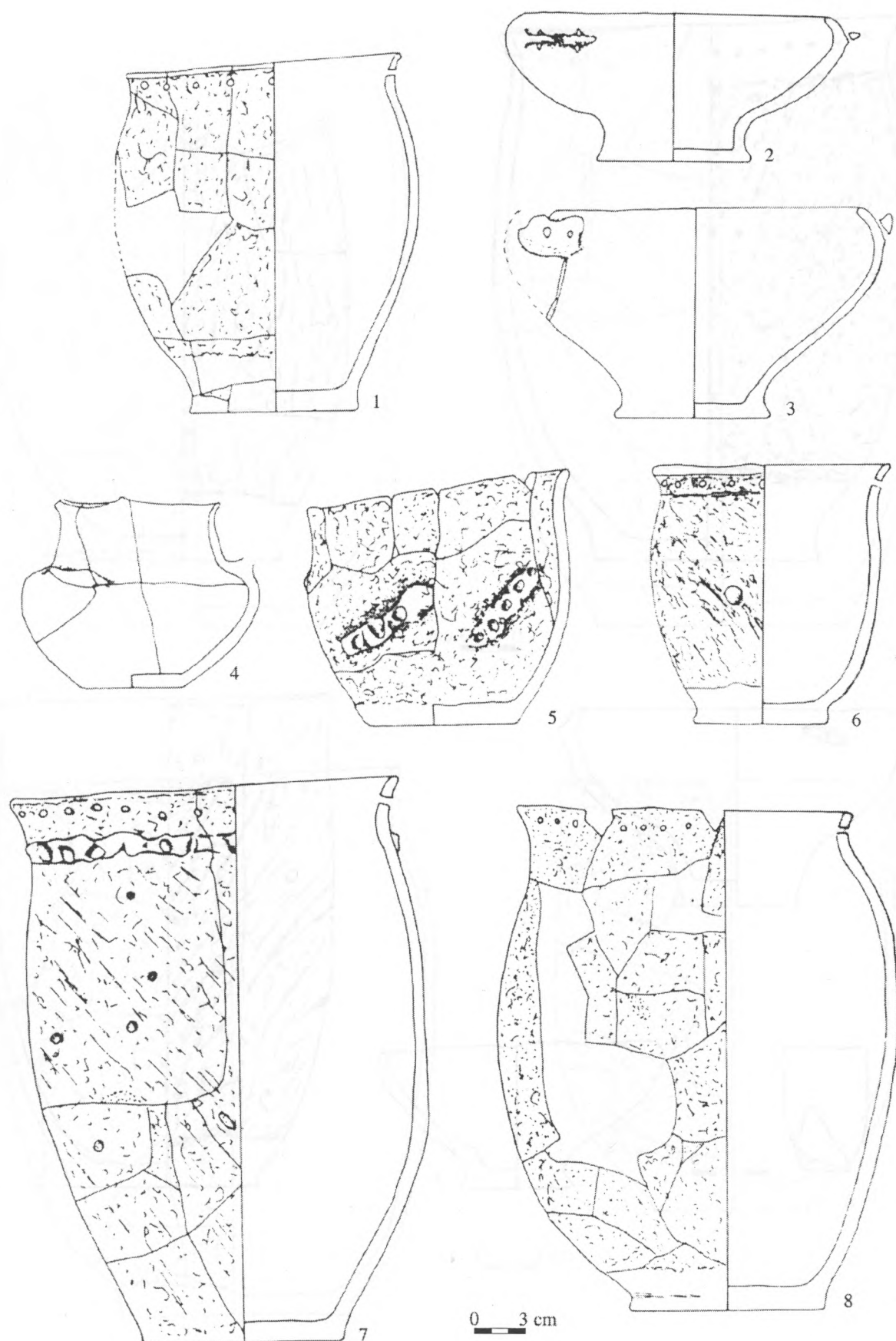
W grobie 39 ślady obudowy zachowały się stosunkowo dobrze. W jamie grobowej znajdowały się skupiska kości, lecz nie natrafiono na ceramikę lub inne wyposażenie. Trudno uważać, że ewentualne wyposażenie uległo całkowitemu zniszczeniu gdyż zwykle układa się je na dnie grobu razem z kośćmi. Jest to pierwszy przypadek, że w grobie i obok niego nie wystąpiło wyposażenie.

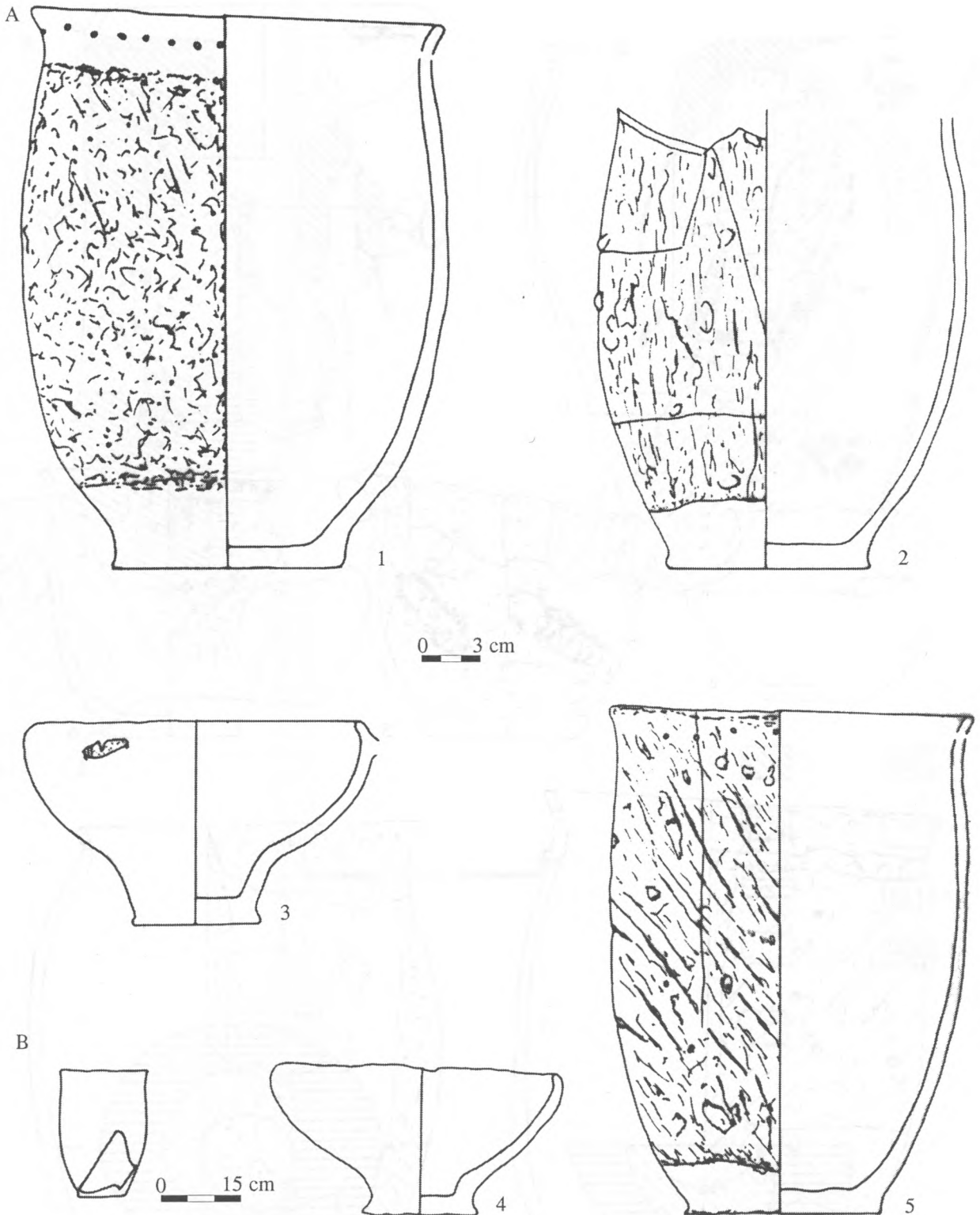
Ryc. 1. Krupy, stan. 1. Lokalizacja wykopów i rozplanowanie obiektów.

Ryc. 2. Krupy, stan. 1. Obiekty: A – grób 33; B – grób 38; C – wyk. 36; plan ob. 1; D – profil N ob. 1; 1 – spalone drewno, 2 – piasek szary z dużą ilością węgla drzewnych i popiołu, 3 – piasek pomarańczowy, 4 – piasek ciemnożółty, 5 – piasek szary, 6 – piasek o zabarwieniu brązowym, 7 – piasek jasnożółty, 8 – naczynia, 9 – przepalone kości.

Ryc. 3. Krupy, stan. 1. 1-8 naczynia z grobu 30.

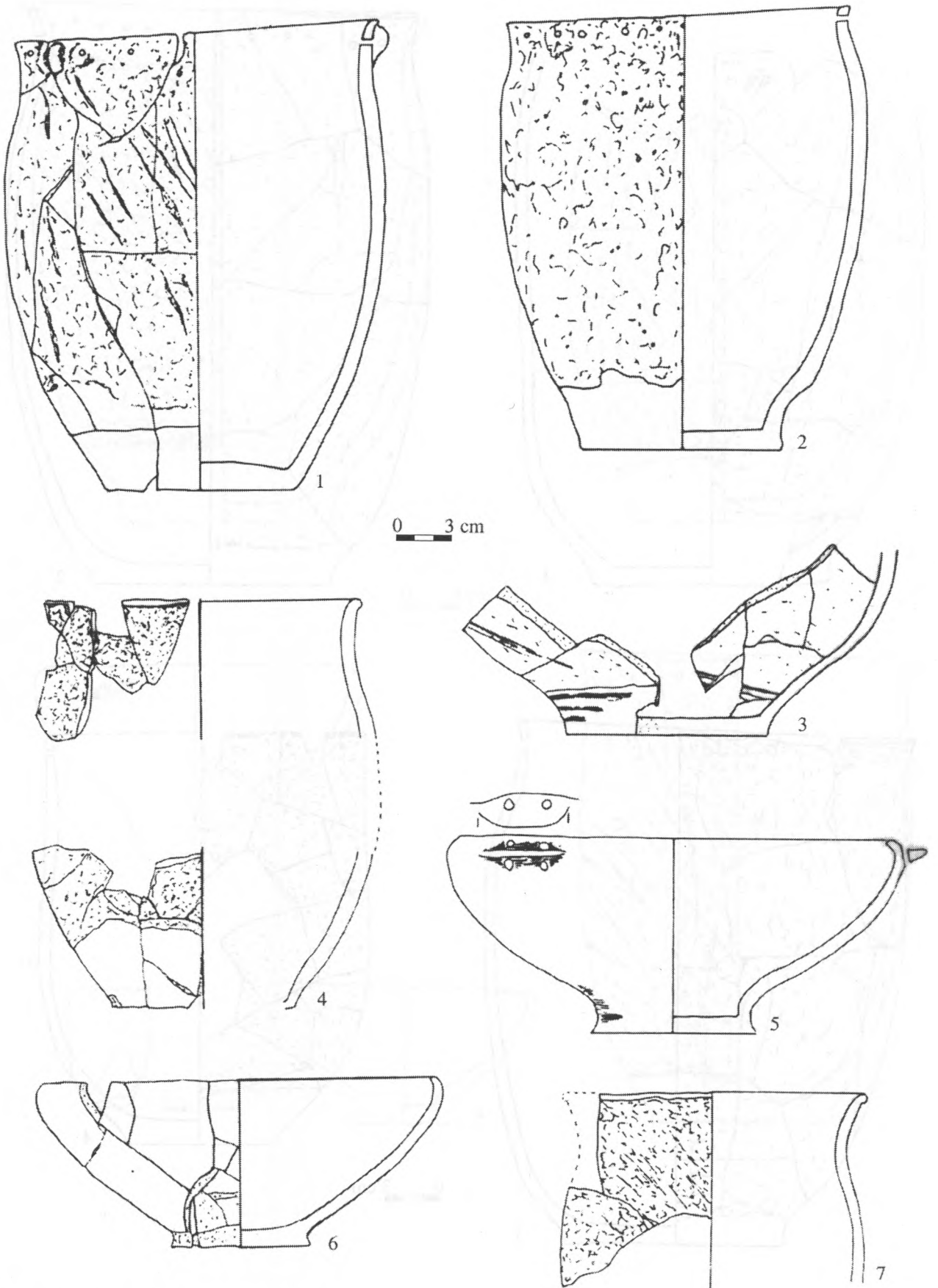

Ryc. 4. Krupy, stan. 1. A: 1-5 naczynia z grobu 33; B - ułożenie naczyń 4 i 5.

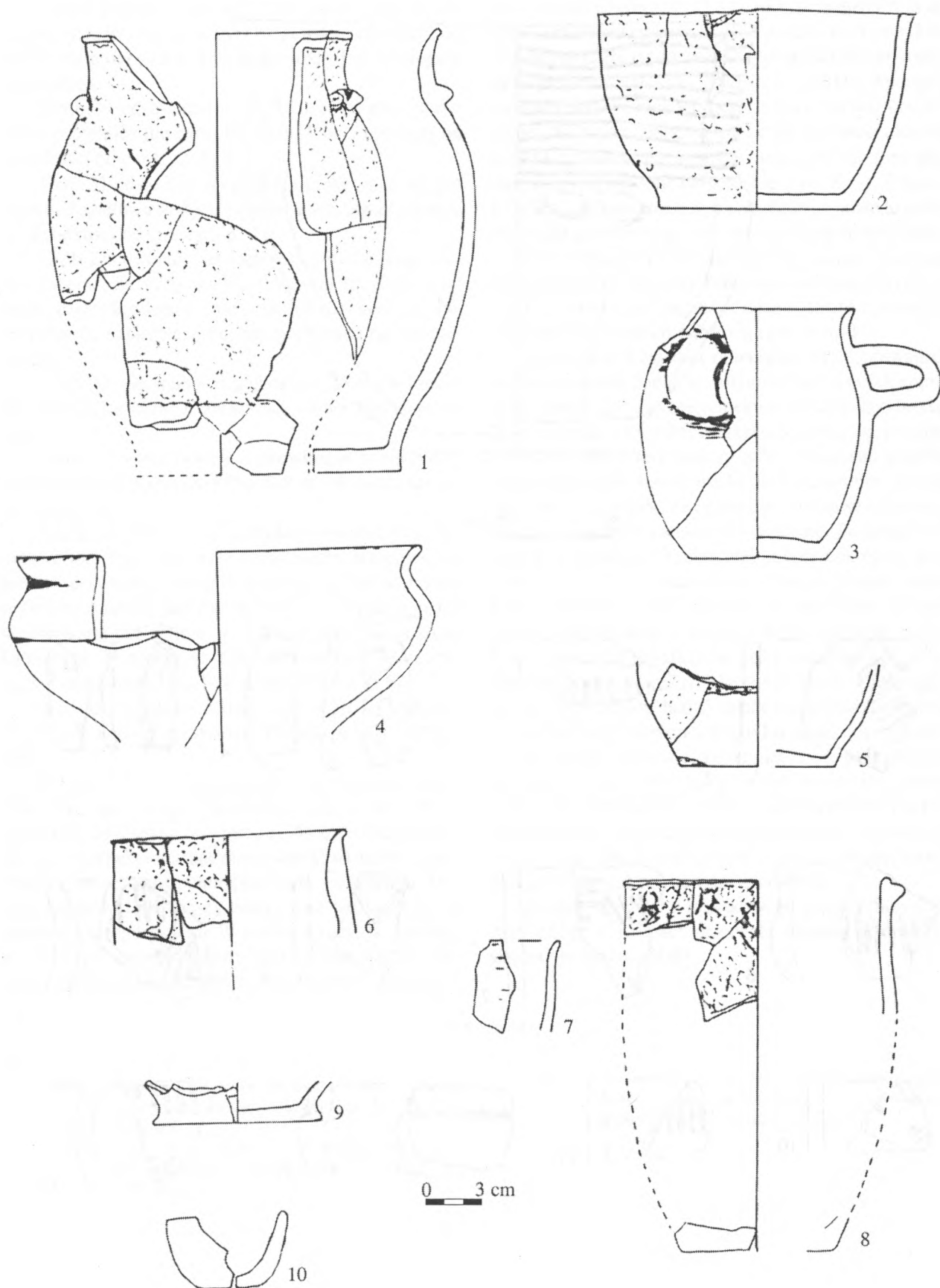

Ryc. 5. Krupy, stan. 1. 1 – naczynie z grobu 29; 2 – z grobu 31; 3 – z grobu 32; 4 – z grobu 34.

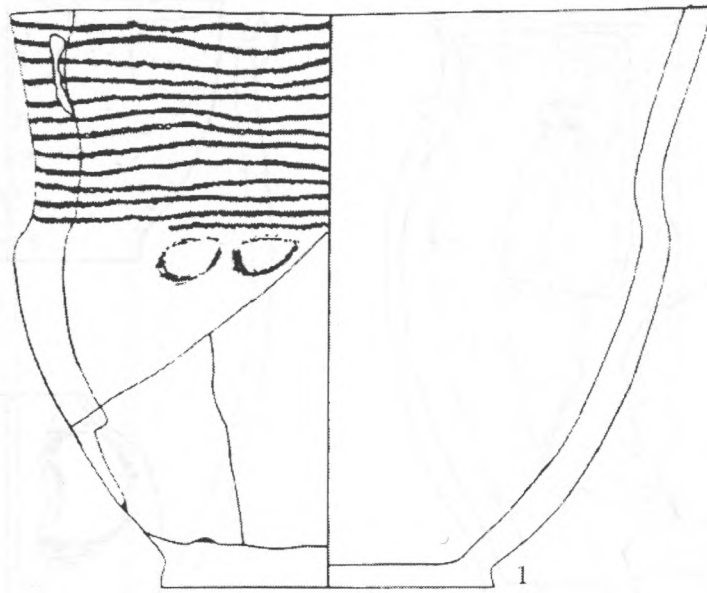

Ryc. 6. Krupy, stan. 1. 1-7 naczynia z grobu 36.

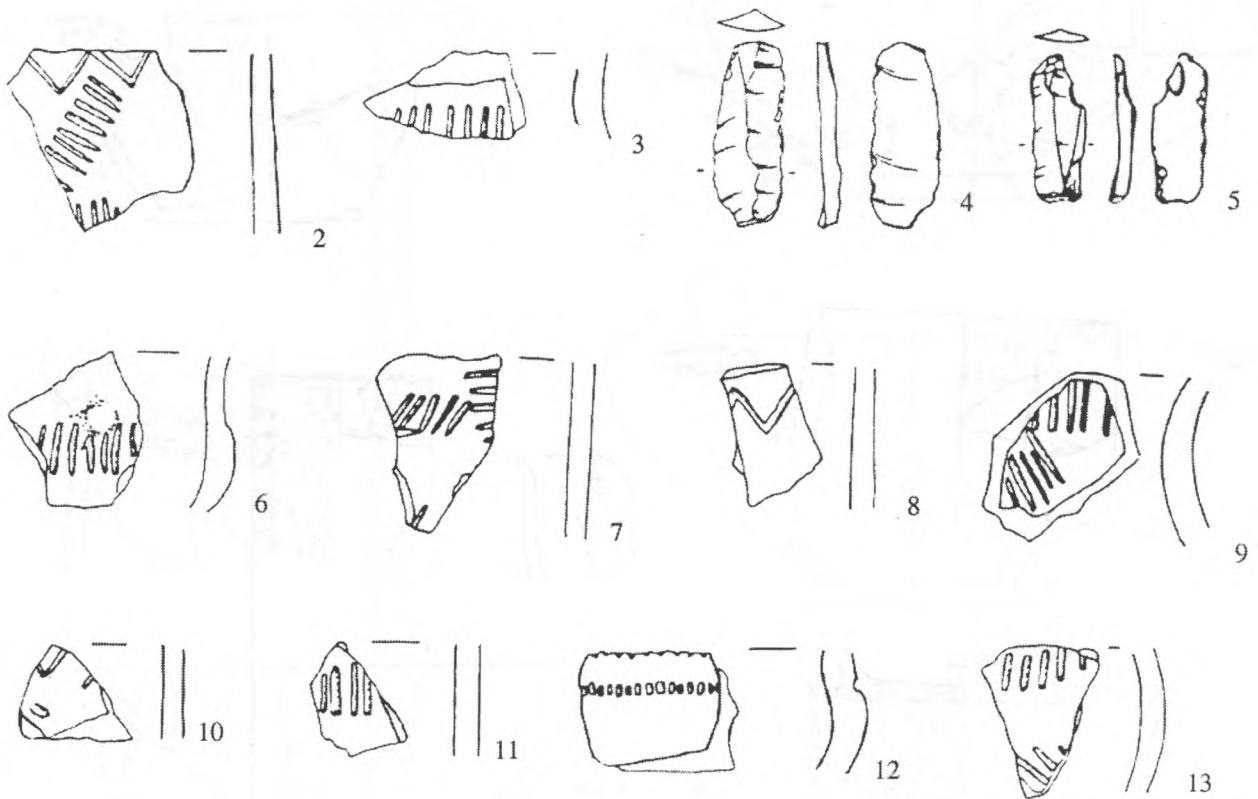

Ryc. 7. Krupy, stan. 1. 1-6 naczynia z grobu 38; 7-9 naczynia z grobu 40; 10 naczynko z wyk. 35.

0 3 cm

Ryc. 8. Krupy, stan. 1. Materiał zabytkowy kultury amfor kulistych: 1-5 wyk. 34, ob. 1; 6-11 wyk. 35; 12-13 wyk. 36.

Groby popielnicowe podobnie jak w poprzednich sezonach rozmieszczone były w pewnej odległości od siebie i od grobowców. Natomiast różny był ich stopień zachowania.

Grób 29 odsłonięto na głębokości 30 cm. Górna część popielnicy nie zachowała się. Ustawiona była na głębokości 60 cm (ryc. 5: 1).

Grób 31 odsłonięto na głębokości 45 cm w żółtym piasku. Popielnica rozbita, przewrócona, leżała ukośnie do głębokości 60 cm (ryc. 5: 2).

Grób 32 odsłonięto na głębokości 80 cm. Popielnica leżała ok. 20 cm na wschód od grobu 31, ułożona na boku, cała wkopana w calec (ryc. 5: 3). Była to, jak dotychczas, najgłębiej wkopana popielnica na cmentarzysku.

Grób 34 odsłonięto na głębokości 25 cm w humusie. Popielnica rozbita, zachowała się we fragmentach (ryc. 5: 4).

Grób 37 uległ prawie całkowitemu zniszczeniu, pozostało po nim jedynie kilka skorup z jednego naczynia i nieco kości.

Groby jamowe 40 i 41 posiadały charakterystyczne jamy z resztkami stosów i dużą ilością przepalonych kości. Cechowała je niespotykana na tym cmentarzysku praktyka otaczania jamy grobowej – w wypadku grobu 40 uławkami skorup (ryc. 7: 7–8), a grobu 41 – małymi kamykami. W grobie 41 kilka skorup było wymieszanych z dużą ilością węgla drzewnych (ryc. 7: 9).

Grób 35, bezpopielnicowy, odsłonięto na głębokości 40 cm. Duże skupisko kości leżało w czystym piasku.

W roku 2003, w północnej partii stanowiska, natrafiono na cztery jamy. Wypełnisko dwóch jam (ob. 1 z wykopu 34 i ob. 1 z wykopu 36) było identyczne. Ścianki tworzył pomarańczowy piasek, następnie ciemnoszary tworzący na planie pierścieni, we wnętrzu, którego znajdował się piasek żółty. Dna jam wypełniała warstwa szarego piasku. W jednej z nich, w wykopie 34, wystąpił materiał kultury amfor kulistych. W centrum znajdowało się skupisko grudek polepy o miąższo-

ści około 30 cm (ryc. 2: C, D), kilka fragmentów ceramiki i krzemieni (ryc. 8: 2–5), a poniżej naczynie, którego górną część odsłonięto na głębokości 88 cm, a dolną na głębokości 103 cm. Naczynie o płaskim dnie, półkolistym brzuścu i kielichowatej szyjce jest bogato zdobione. Na szyjce znajdują się liczne poziomo ułożone odciski sznura, a na brzuścu zachowały się dwa plastyczne guzki ułożone obok siebie (ryc. 8: 1). Przynależność kulturowa pozostałych obiektów, z powodu braku materiału zabytkowego, nie jest możliwa do ustalenia.

Dwa fragmenty ceramiki kultury amfor kulistych uzyskano także z warstwy kulturowej wykopu 36 (ryc. 8: 12, 13), a kilka innych znalazło się w stropie grobu 39, niewątpliwie na złożu wtórnym (ryc. 8: 6–11).

Niestety, ze względów obiektywnych nie prowadzono na stanowisku badań szerokopłaszczyznowych i można przypuszczać, że część obiektów nie została odkryta. Trzeba jednak stwierdzić z całą stanowczością, iż mimo uzyskania przez dwa sezony tylko kilkunastu grobów przeprowadzenie badań miało duże znaczenie. Przede wszystkim założenie, że cmentarzysko ma swoją kontynuację na wschód, zostało potwierdzone. Po drugie odkrycie w północno-wschodniej części nekropoli dwu grobów, w których pochowano tylko po jednym zmarłym, a jednego z nich złożono na specjalnie do tych celów przeznaczonych marach, może stanowić dodatkowy dowód na kontakty twórców cmentarzyska z ludami pochodzącymi z terenów wschodnich. Omawiając wyniki obu sezonów badań należy podkreślić dwie kwestie. Jeśli chodzi o cmentarzysko łużyckie, odkrycie dalszych grobów wskazuje, że obszar zajęty przez nekropole jest stosunkowo rozległy i współczesny układ upraw (zalesienie jego dużej części) nie pozwala odkryć wszystkich obiektów. Dalsze badania pozwoliłyby zapewne na wyjaśnienie charakteru i intensywności również osadnictwa neolitycznego na tym stanowisku.

Analiza materiału zabytkowego kultury łużyckiej uzyskanego w Krupach pozawala datować cmentarzysko na okres HaC–HaD.

LITERATURA

Misiewicz W.

- 1999 *Pierwszy sezon badań na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej we wsi Krupy stan. 1*, APŚ, t. 4, s. 99–106.
- 2000 *Drugi sezon badań na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej we wsi Krupy stan. 1*, APŚ, t. 5, s. 63–71.

- 2003 *Wyniki trzeciego sezonu badań na cmentarzysku kultury łużyckiej we wsi Krupy, gm. Michów, pow. Lubartów*, APŚ, t. 6 (2001), s. 76–83.

WALERIA MISIEWICZ

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS AT SITE 1 IN KRUPY, LUBARTÓW DISTRICT, IN THE SEASONS 2001 AND 2003

In the field seasons 2001 and 2003, the archaeological excavations were continued. As a result, the eastern and the north-eastern parts of the site were examined. There is a grove in the eastern part, while the rest of the area was covered by hay stacks. For this reason it was impossible to carry out excavations of a larger area. Therefore single plots were selected, often of various sizes.

For two seasons the area of 300 sq. metres was uncovered, where 13 graves of the Lusatian culture were discovered. These include: five graves of timber construction, five urn graves, two pit graves and one without an urn.

Muzeum Lubelskie w Lublinie

The graves of timber construction represented different states of preservation. Two of them contained a single burial each. Partially burnt bones lay in anatomic order with the head towards the south. With respect to bone arrangement and grave goods, the rest of the burials did not differ from the features discovered in previous seasons.

In 2003 four pits were found. One of them contained materials of the Globular Amphorae culture. The cultural affiliation of the rest of the features, due to the lack of artefacts, is uncertain. All pits were situated to the north of the Lusatian cemetery.